

JENEY BARBARA: ROMA TANULÓK AZ ISKOLÁBAN

BEVEZETÉS

MAGYARORSZÁGON ÓRIÁSI GONDOT JELENT A MAGYAR ÉS ROMA DIÁKOK KÖZTI TANULMÁNYI KÜLÖNBSÉG, A ROMA TANULÓKNÁL TAPASZTALHATÓ NAGYOBB LEMORZSOLÓDÁS, AZ OKTATÁSBAN JELENTKEZŐ SZEGREGÁCIÓ LÉTEZÉSE, ILLETVE A HELYZET NAGYON LASSÚ VÁLTOZÁSA. TANULMÁNYOMBAN, A VONATKOZÓ SZAKIRODALOM ÉS A KÉRDÉSKÖRREL FOGLALKOZÓ EMPIRIKUS VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI SEGÍTSÉGÉVEL RÖVIDEN ÁTTEKINTEM A ROMA TANULÓK ÁLTALÁNOS ISKOLAI TELJESÍTMÉNYÉT, UTALVA AZ ISKOLAI HIÁNYOSSÁGOK KÉSŐBBI KÖVETKEZMÉNYEIRE. AZ ALAPFOKÚ OKTATÁSBAN VALÓ SZEREPLÉS UGYANIS JELENTŐSEN MEGHATÁROZZA A FIATALOK JÖVŐBELI LEHETŐSÉGEIT. AKIKNEK NEM SIKERÜL EREDMÉNYESEN BEKAPCSOLÓDNI AZ OKTATÁSBA ÉS MEGFELELŐ TUDÁS ÉS KOMPETENCIA SZINTET ELÉRNIE, AZOKNAK KÉSŐBB A MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEI RENDKÍVÜL KEDVEZŐTLENÜL ALAKULHATNAK. EZ PEDIG KOMOLY KIHATÁSSAL LEHET NEM CSAK ÖNMAGUK, HANEM GYEREKEIK ÉLETÉRE IS.

A KOMPETENCIA FELMÉRÉSEK EREDMÉNYE

AZ ALAPFOKÚ KÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐ ROMA TANULÓK SZÁMÁRÓL CSAK BECSLÉSEK LÉTEZNEK. AZ 1992/93-AS TANÉV VOLT AZ UTOLSÓ, AHOL REGISZTRÁLTÁK A ROMA GYEREKEK ETNIKAI SZÁRMAZÁSÁT.²⁶ EZUTÁN A 2006. ÉVI ELSŐ KOMPETENCIATESZTIG NEM KÉSZÜLTEK ILYEN VONATKOZÁSÚ HIVATALOS STATISZTIKAI ADATOK. A FELMÉRÉSBEN VISZONT AZT KÉRTÉK A KITÖLTŐTŐL, HOGY BECSÜLJE MEG AZ ISKOLÁBAN TANULÓ ROMÁK SZÁZALÉKOS ARÁNYÁT. PAPP Z. ATTILA TANULMÁNYÁBAN ÖSSZEHASONLÍTOTTA AZ EREDMÉNYEKET. EZ ALAPJÁN MEGÁLLAPÍTHATÓ, HOGY MÍG 2005/2006-BAN 11,63 %-RA, ADDIG 2008/2009-BEN MÁR 13,26 %-RA, VAGYIS 105 EZER TANULÓRA TETTÉK AZ ALAPFOKÚ OKTATÁSBAN A CIGÁNY TANULÓK ARÁNYÁT. MIKÖZBEN AZ ISKOLÁSOK SZÁMA ÉVRŐL-ÉVRE CSÖKKEN, ADDIG AZON BELÜL A ROMÁK ARÁNYA NŐ. EZT A SZÜLETÉSI ARÁNYSZÁMOK MELLETT, AZ ISKOLALÁTOGATÁSI FEGYELEM JAVULÁSA IS EREDMÉNYEZTE. AZ ISKOLAI FELMÉRÉSEK ALAPJÁN GYENGÉBB TELJESÍTMÉNYT NYÚJTÓ TANULÓKKAL VALÓ FOGLALKOZÁS, A FELZÁRKÓZTATÁS KOMOLY KIHÍVÁST ÁLLÍT AZ ISKOLÁK ELÉ. BÁR A GYENGÉBB TELJESÍTMÉNY NYILVÁNVALÓAN NEM ETNIKAI SAJÁTOSSÁG, HANEM A SZÜKÖS ANYAGI ÉS KULTURÁLIS LEHETŐSÉGEKBŐL ADÓDÓ TÁRSADALMI HÁTRÁNYOKBÓL ERED, A ROMA TANULÓK ESETÉBEN GYAKRAN ÉS KONCENTRÁLTAN JELENTKEZNEK EZEK A PROBLÉMÁK.

²⁶ Papp Z. Attila. *Idősoros roma tanulói arányok és kihatásuk a kompetenciaeredményekre*. In Pro minoritate. 2011. Hozzáférés: <http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2011/ProMino11-3-08-Papp.pdf>.
Letöltés: 2013.01.06

1. TÁBLÁZAT²⁷.

A ROMA / NEM ROMA TANULÓK TESZTEREDMÉNYEI KÖZTI KÜLÖNBSEGEK MÉRTÉKE MAGYARORSZÁGON AZ ILLETŐ ORSZÁGOS TESZT ÁTLAGÁHOZ TARTOZÓ SZÓRÁSEGYSÉGEKBEN MÉRVE²⁸

	OLVASÁS	MATEMATIKA
1978/1980	-	-
1992	-	-
2006/2008	-0.98	-1,05

AZ 1. TÁBLÁZAT A 2006-OS ORSZÁGOS KOMPETENCIA FELMÉRÉS ADATAIT MUTATJA. KERTESI ÉS KÉZDI MUNKÁJUKBAN ÖSSZEHASONLÍTOTTÁK A 8. OSZTÁLYOS ROMA ÉS NEM ROMA TANULÓK OLVASÁSI ÉS SZÁMOLÁSI KÉSZSÉGEIT. AZ EREDMÉNYEBŐL LÁTHATÓ, HOGY KÖRÜLBELÜL 1 SZÓRÁSEGYSÉGNYI A KÜLÖNBÉG A ROMA DIÁKOK HÁTRÁNYÁRA, TEHÁT AZ ÁTLAGOSNÁL ROSSZABBAN TELJESÍTENEK AZ OLVASÁS ÉS SZÁMOLÁS TERÜLETÉN. EZ MUTATJA, HOGY A 8 ÉV ISKOLAI OKTATÁSA SORÁN SEM ALAKULT KI OLYAN STABIL KÉSZSÉGSZINTŰ SZÁMOLNI-OLVASNI TUDÁS A TÁRSADALMILAG ÁLTALÁBAN HÁTRÁNYOS KÖRNYEZETBŐL ÉRKEZŐ ROMA TANULÓKNÁL, MINT AZ ÁLTALÁBAN KEDVEZŐBB LEHETŐSÉGEKKEL RENDELKEZŐ NEM ROMA GYEREKEKNÉL. EZZEL ÖSSZHANGBAN, AZ UGYANEZEKET A KÉSZSÉGEKET VIZSGÁLÓ KÖZPONTI FELVÉTELIT IS A TÖBBIEKHEZ KÉPEST A ROMA GYEREKEK ÁLTALÁBAN ROSSZABB EREDMÉNNYEL TÖLTIK KI.

EGY MÁSIK VIZSGÁLATUKBÓL, MELY AZ ÉVFOLYAMOK KÖZTI KÜLÖNBSEGEKET ELEMZI, MEGÁLLAPÍTHATÓ, HOGY EZ A KÜLÖNBÉG MÁR AZ ELSŐ ÉVFOLYAMTÓL FENNÁLL. EZT IGAZOLJA A "BIZTOS KEZDET" PROGRAM HATÁSVIZSGÁLATA IS²⁹, AMELY MÁR AZ ÓVODÁBAN IS TAPASZTALHATÓ LEMARADÁSRÓL TANÚSKODOTT. RÁMUTATOTT, HOGY A ROMA GYEREKEK SZÓKINCSE KEVESEBB, MINT A NEM ROMÁKÉ. ENNEK OKA SEM ETNIKAI HOVATARTOZÁSUKBAN, HANEM ELSŐSORBAN AZ ELTÉRŐ NYELVI KÖZEGBEN VALÓ NEVELKEDÉSÜKBEN KERESENDŐ. A SZOCIÁLISAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK ÁLTALÁBAN BESZŰKÜLT TÁRGY- ÉS VILÁGKÉPPÉL RENDELKEZNEK. OLYAN ALAPVETŐ SZÓKÉSZLET-FEJLESZTŐ LEHETŐSÉGEIK HIÁNYOZNAK, MINT A MESEKÖNYV, VAGY AZ EZEKKEL KAPCSOLATOS JÁTÉKOK.³⁰ LÁTHATÓ TEHÁT, HOGY AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN A ROMA GYEREKEK JELENTŐS RÉSZÉ, A TÖBBIEKHEZ VISZONYÍTVÁ SZÁMOTTEVŐ TUDÁSHIÁNNYAL ÉS KOMPETENCIAHÁTRÁNNYAL INDUL, MELYNEK

²⁷Kertesi Gábor-Kézdi Gábor. A roma és nem roma tanulók teszteredményei közti különbségekről és e különbségek okairól. MTA. 2012. 12 old.

²⁸A szerzők számítása. Forrás: a 2006. évi országos kompetenciamérés Társi Életpálya-felméréssel összekapcsolt adatai.

²⁹Biztos Kezdet (2010): A Biztos Kezdet program hatásvizsgálata. Kutatási összefoglaló. Hozzáférés: http://www.biztoskezdet.hu/uploads/attachments/BK_HV_bemeneti_meres_jav2010_0kt.pdf. letöltés: 2013.01.06

³⁰Nemesné Kis Szilvia. *Cigány tanulók anyanyelvi nevelésének nyitott kérdései*. In Anyanyelv pedagógia. 2008/2. Hozzáférés: <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=49> Letöltés:2013.03.26

KIEGYENLÍTÉSE MEGHATÁROZÓ FONTOSSÁGÚ LENNE. EZ VISZONT, A 2. SZÁMÚ TÁBLÁZATBAN KÖZÖLT ADATOK TANÚSÁGA SZERINT, NEM TÖRTÉNIK MEG, SŐT A KÜLÖNBSÉGEK IDŐVEL NŐNEK.

2. TÁBLÁZAT³¹

A ROMA / NEM ROMA TESZTEREDMÉNY-KÜLÖNBSÉGEK ÉVFOLYAMONKÉNTI ALAKULÁSA AZ ILLETŐ TESZT ORSZÁGOS ÁTLAGÁHOZ TARTOZÓ SZÓRÁSEGYSÉGEKBEN MÉRVE
(AZ ELSŐ ADAT = A NYERS KÜLÖNBSÉG, A ZÁRÓJELBEN SZEREPLŐ ADAT = A NEM, ÉLETKOR, NINCS ANYA/APA, ANYAI/APAI ISKOLÁZOTTSÁG HATÁSA KISZÚRVE)

ADATFELVÉTEL /ÉV	ÉVFOLYAM	SZTE SZÁMOLÁS	SZTE OLVASÁS	OKM OLVASÁS	OKM MATEMATIKA
OOIH 2005/2007	2.	-0,76 (-0,49)	-	-	-
	4.	-	-0,86(-0,53)	-	-
IEK-OKM 2008/2010	6.	-	-	-0,67 (-0,33)	-0,63 (-0,31)
	8.	-	-	-0,68 (-0,35)	-0,65 (-0,31)
ÉLETPÁLYA- OKM 2006/2008	8.	-	-	-0,82 (-0,22)	-1,02 (-0,34)
	10.	-	-	-1,01 (-0,33)	-0,98 (-0,36)

ENNEK EGYENES KÖVETKEZMÉNYE A TOVÁBBTANULÁS ELLEHETETLENÜLÉSE, VAGY A KISEBB KÖVETELMÉNYŰ, DE EGYBEN ALACSONYABB VÉGZETTSÉGET ADÓ OKTATÁSI INTÉZMÉNY VÁLASZTÁSA. AZ ÉRETTSÉGIT IS BIZTOSÍTÓ SZAKKÖZÉPISKOLA HELYETT NAGYOBB ARÁNYBAN VÁLASZTJÁK A SZAKISKOLÁKAT. A RENDSZERVÁLTÁST KÖVETŐEN, A KORÁBBIKHOZ KÉPEST ÉRZÉKELHETŐEN MEGNÖVEKEDETT A ROMA SZÁRMAZÁSÚ KÖZÉPISKOLÁSOK SZÁMA.³² JELENTŐS ARÁNYÚ AZONBAN A LEMORZSOLÓDÁSUK IS, KÜLÖNÖSEN A 9-10. OSZTÁLYBAN. EZT MAGUK AZ ÉRINTETT TANULÓK ELSŐSORBAN A TÚL SOK HIÁNYZÁSSAL, A ROSSZ TANULMÁNYI EREDMÉNY HATÁSÁVAL, ILLETVE A MOTIVÁCIÓ HIÁNYÁVAL MAGYARÁZTÁK.³³

2006-BAN A NEM ROMÁK KEVESEBB, MINT 1%-A, A ROMÁK 6%-A NEM TANULT TOVÁBB KÖZÉPFOKÚ OKTATÁSI INTÉZMÉNYBEN. A KÖZÉPISKOLAI VÉGZETTSÉGGEL RENDELKEZŐK ELHELYEZKEDÉSI ARÁNYA AZ ELMÚLT KÉT ÉVTIZED ÁTLAGÁBAN 70-80% KÖRÜL ALAKULT. A KÖZÉPISKOLÁT NEM VÉGZŐK ESETÉBEN EZ AZ ARÁNY 35-40%-RA CSÖKKEN. A TOVÁBB NEM TANULÓ ROMA FIATALOKRA RENDSZERINT

³¹ Uo. Kertesi Gábor-Kézdi Gábor. 2012.

³² Havas Gábor - Kemény István - Liskó Ilona. *Cigány gyerekek az általános iskolákban*. Oktatáskutató intézet. 2001.

³³ Kertesi, Gábor, Kézdi, Gábor. A roma és nem roma fiatalok középiskolai továbbtanulása. In Kolosi-Tóth (szerk.). Társadalmi riport 2008. Tárki. 2008.: 344-362

TARTÓS MUNKANÉLKÜLISÉG VÁR, AMI TOVÁBBI PROBLÉMÁT OKOZ A TÁRSADALMI BEILLESZKEDÉS TEKINTETÉBEN IS.³⁴

A HÁTRÁNY KIALAKULÁSÁNAK OKAI

A SZAKIRODALOMBAN EGYETÉRTÉS VAN ABBAN, HOGY A ROMA GYEREKEK ISKOLAI TELJESÍTMÉNYÉNEK ÁTLAGOSTÓL VALÓ ELMARADÁSÁT NEM AZ ETNIKAI HÁTTÉR, HANEM A TÁRSADALMI ÉS SZOCIÁLIS ADOTTSÁGOK OKOZZÁK. SZÁMOS TÉNYEZŐ BEFOLYÁSOLJA A ROMA TANULÓK ISKOLAI EREDMÉNYESSÉGÉT, A TUDÁSSZINT ALAKULÁSÁT, A KÉSSÉGEK FEJLŐDÉSÉT. EZEK KÖZÜL, A DOLGOZAT ÁTTEKINTŐ JELLEGE MIATT CSAK A LEGDOMINÁNSABBAKAT EMELEM KI.

A GYERMEK ISKOLAI MUNKÁJÁNAK ALAPJA, MEGHATÁROZÓ ELEME A CSALÁDI HÁTTÉR. A "BIZTOS KEZDET" IS RÁMUTATOTT, HOGY MÁR AZ A NYELVI SZOCIALIZÁCIÓS KÖZEG, AMELYBE BELESZÜLETIK AZ EMBER, JELENTŐS KÉPESSÉGFOMÁLÓ TÉNYEZŐ. AKI EGY INGERSZEGÉNY, BESZÜKÜLT KÖZEGBEN NŐ FEL, SOKKAL NEHEZEBBEN TUD KOMMUNIKÁLNI EGY ÚJ KÖRNYEZETBEN, BEILLESZKEDNI AZ ÓVODAI CSOPORTBA, AZ ISKOLAI OSZTÁLYBA. EMELETT MEGÁLLAPÍTOTTÁK, HOGY A TESTVÉREK SZÁMA IS BEFOLYÁSOLJA A GYEREKEK SZÓKINCSENEK FEJLŐDÉSEST. A SOK EGYÜTT ÉLŐ ESETENKÉNT CSAK KORLÁTOZOTT KOMMUNIKÁCIÓS TERET, LEHETŐSÉGET BIZTOSÍT EGY-EGY CSALÁDTAG SZÁMÁRA. AZ ALACSONYABB VÉGZETTSÉGŰ RÉTEGEKRE, ÉS A ROMÁK TÖBBSÉGÉRE IS JELLEMZŐ A SOKGYERMEKES CSALÁD. A 2001-ES NÉPSZÁMLÁLÁS STATISZTIKAI ADATAI SZERINT A NEM ROMA CSALÁDOKBAN A 40-49 ÉVES NŐK ESETÉBEN 100 FŐRE VETÍTVE 194 GYERMEK ÉLT, A ROMA CSALÁDOK ESETÉBEN 338 GYERMEK.³⁵ HUSZ ILDIKÓ 2011-ES BECSLÉSE SZERINT AZ ELMÚLT 10 ÉV ALATT A ROMA CSALÁDOK GYERMEKSZÁMA IS VALAMELYEST CSÖKKENT, DE MÉG MINDIG MEGHALADJA A NEM ROMA CSALÁDOK GYERMEKSZÁM-ÁTLAGÁT.

FARKAS PÉTER TANULMÁNYÁBAN MEGÁLLAPÍTTA, HOGY A GYEREKEK ISKOLAI SIKERESSÉGÉT JELENTŐS MÉRTÉKBEN BEFOLYÁSOLJA, HOGY A SZÜLŐK MENNYIRE TUDNAK SEGÍTENI NEKIK A TANULÁSBAN. MIVEL A ROMA CSALÁDOKBAN AZ ÉDESANYÁK 1,1%-A ÉS ÉDESAPÁK 1,6%-A RENDELKEZIK CSAK ÉRETTSGIVEL, EZ IGEN HÁTRÁNYOSAN ÉRINTI A GYEREKEK TELJESÍTMÉNYÉT.³⁶ EMIATT ÉRDEMES LENNE A ROMA TANULÓK ISKOLAI SIKERESSÉGÉNEK JAVÍTÁSÁT CÉLZÓ PROGRAMOKAT ÖSSZEKAPCSOLNI A SZÜLŐK KÉPZÉSÉVEL.

³⁴ Kertesi Gábor-Kézdi Gábor. 2012.

³⁵ Husz Ildikó. *Alacsony végzettség, sok gyerek?*. Demográfia, 2011. 54. évf. 1. szám 5–22.

³⁶ Farkas Péter. A roma tanulók iskolai sikerességének és a roma kisebbség helyzetének javítását szolgáló eszközök és a Nemzeti Fejlesztési Terv. In OSZK honlapja. 2002.

AZ ISKOLAI SZEREPLÉS SZEMPONTJÁBÓL MEGHATÁROZÓ A DIÁKOK ANYAGI HÁTTERE IS. AHOL ALAPVETŐ TANULÁSI ESZKÖZÖK, ILLETVE A GYEREKSZOBA VAGY LEGALÁBB EGY CSÖNDES SAROK HIÁNYZIK, OTT NAGYON NEHÉZ AKÁR A MINDENNAPI LECKÉT MEGCSINÁLNI. A ROMÁK KÖRÜLBELÜL 80%-A SZEGÉNY TÁRSADALMI RÉTEGHEZ SOROLHATÓ³⁷, 55%-UK A LEGALSÓBB JÖVEDELMI SZINTHEZ TARTOZIK. AZ ÁTLAGOS ANYAGI LEHETŐSÉGEK GYAKORI HIÁNYA TEHÁT SZINTÉN EGY FONTOS DETERMINÁLÓ TÉNYEZŐ, AMIT FIGYELEMBE KELL VENNİ A ROMA GYEREKEK OKTATÁSÁNÁL, ILLETVE EREDMÉNYEIK ÉRTÉKELÉSE SORÁN. EZEKET A HÁTRÁNYOKAT CSAK CÉLZOTT SZOCIÁLIS INTÉZKEDÉSEKKEL, AZ ISKOLAI MUNKA MEGFELELŐ SZERVEZÉSÉVEL, A PEDAGÓGUSOK ILYEN HELYZETEKRE VALÓ FELKÉSZÍTÉSÉVEL, ILLETVE MEGFELELŐ SZAKMAI ÉS EMBERI HOZZÁÁLLÁSSAL LEHET VALAMELYEST CSÖKKENTENI.

GYAKRAN AZONBAN MAGA AZ ISKOLAI KÖZEG, A DIÁKTÁRSÁK VAGY EGYES PEDAGÓGUSOK NEGATÍV MEGNYILVÁNULÁSAI IS KÁROS HATÁSSAL VANNAK A ROMA GYERMEK TELJESÍTMÉNYÉRE. EGY 2001-BEN KÉSZÜLT FELMÉRÉS TANÚSÁGA SZERINT, AMELY A PEDAGÓGUSHALLGATÓK ELŐÍTÉLETESSÉGÉT VIZSGÁLTA, A MEGKÉRDEZETTEK 7,4%-A BIZONYULT ELŐÍTÉLET MENTESNEK, 14 SZÁZALÉKÁNAK VISZONT RASSZISTA MEGNYILVÁNULÁSAI VOLTAK.. A TÖBBIK A KÉT KATEGÓRIA KÖZÖTT HELYEZKEDNEK EL.³⁸ NAGYON LÉNYEGES TEHÁT, HOGY MAGA A TANÁR HOGYAN VISELKEDIK, HISZEN FŐLEG AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN, RENDKÍVÜL FONTOS, MINTAADÓ TÉNYEZŐ. HA LÁTHATÓAN MEGKÜLÖNBÖZTETI SZÁRMAZÁS ALAPJÁN A TANULÓKAT, A DIÁKOK TÖBBSÉGE SZINTÉN EZT A MAGATARTÁST FOGJA GYAKOROLNI.

NÉHÁNY SZEMÉLYES VALLOMÁSSAL KÍVÁNOM ILLUSZTRÁLNI (AZ ÁLTALÁNOSÍTÁS SZÁNDÉKA NÉLKÜL), HOGY MILYEN HATÁSSAL LEHET EGY PEDAGÓGUS VÉLT- VAGY VALÓS ELŐÍTÉLETESSÉGE AZ ÉRINTETT DIÁKOKRA. AZ IDÉZETEK ÉRTELMEZÉSÉNÉL AZONBAN FIGYELEMBE KELL VENNİ, HOGY MEGBÁNTOTT EMBEREK BESZÉLNEK.

„AZT A TANÁRNŐMET SEM SZERETTEM, Ő INKÁBB UTÁLT ENGEM, ÉS EZT ÉREZTETTE IS VELEM. MONDOM, NEM ÜLTETETT MELLÉM SENKIT, ÉS SEM Ő, SEM A GYEREKEK NEM FOGLALKOZTAK VELEM, EGYSZERŰEN KIKÖZÖSÍTETTEK, ÉS MEG IS MONDTÁK, HOGY AZÉRT, MERT CIGÁNY VAGYOK.” (ANNAMÁRIA, 25 ÉVES)³⁹

„NEM SZERETTEM AZT A TANÍTÓT, DE Ő SE ENGEM. VOLTUNK AZ OSZTÁLYBAN HATAN CIGÁNYOK, MINKET MIND AZ UTOLSÓ PADOKBA ÜLTETETT. DE HA VALAMI ZAJ VOLT, AKKOR IS RÖGTÖN RÁNK SZÓLT, HA NEM MI ZAJONGTUNK.” (KÁROLY 22 ÉVES)⁴⁰

³⁷ Bass László, Darvas Ágnes, Ferge Zsuzsa: A Gyermekszegénység Elleni Nemzeti Program kimunkálása. A szegénységben élők helyzetének változása 2001 és 2006 között – különös tekintettel a gyermekes családokra (p. 7-38.) In: Stratégiai kutatások. 2006-2007.

³⁸ Eröss és Gárdos. Előítélet-kutatások bírálatához. In Educatio. 2007/I. 17-37-old

³⁹ Forray R. Katalin. Életutak-iskolai pályák. Interjúk cigány, roma fiatalokkal. Pécs. 2004. Hozzáférés: http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kiadvanyok/GS13.pdf Letöltés: 2013.01.07

⁴⁰ Uo. Forray R.

„A NAPKÖZIBEN AZ EGYIK NAPKÖZIS TANÁR NÉZEGETTE A NAPLÓT ÉS OLVASTA A NEVEMET (...).
ÉS AKKOR AZT MONDTA: CIGÁNY. AZTÁN AMIKOR AZNAP MENTEM DÉLUTÁN AZ ISKOLÁBA, MERT AKKOR
MÉG OLYAN RENDSZER VOLT, HOGY DÉLUTÁN IS JÁRTUNK, ÉS AKKOR MINDENKI AZZAL ÁLLT NEKEM,
HOGY ÉN CIGÁNY VAGYOK ÉS LÁTSZOTT RAJTUK, HOGY ŐK EZÉRT UTALNAK ENGEM ÉS LENÉZNEK.”
(KRISZTINA, 20 ÉVES)⁴¹

SZEGREGÁCIÓ AZ ISKOLÁBAN

A ROMA ÉS NEM ROMA GYEREKEK KÖZTI TELJESÍTMÉNY ISKOLÁN BELÜLI BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐJE A SZEGREGÁCIÓ. A HAVAS-LISKÓ KUTATÓPÁROS 2004-BEN 178 OLYAN ISKOLÁT SZÁMOLT ÖSSZE, AHOL A CIGÁNY FIATALOK TÖBBSÉGBE KERÜLTEK.⁴² 2009-BEN ENNEK AZ ERŐSÖDÉSÉRŐL SZÁMOLT BE PAPP Z. ATTILA IS.⁴³ EZEK NEM MINDEGYIKE SZEGREGÁLT INTÉZMÉNY, HISZEN AZ ISKOLÁSOK ETNIKAI ÖSSZETÉTELÉT AZ ADOTT TELEPÜLÉS DEMOGRÁFIAI VISZONYAI IS BEFOLYÁSOLJÁK. AZ ELKÜLÖNÜLÉS AKKOR KÖVETKEZIK BE, MIKOR A FELVÉTELIKÉNél TUDATOSAN VÁLASZTJÁK EL A ROMA ÉS NEM ROMA GYEREKEKET. EZT A PROBLÉMÁT ILLUSZTRÁLJA A 2012-BEN TÖRTÉNT GYÖNGYÖSPATAI ÜGY IS.⁴⁴ A HELYI ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉPÜLETÉBEN OSZTÁLYONKÉNT ÉS ÉPÜLETENKÉNT KÜLÖNÍTETTÉK EL A ROMA ÉS NEM ROMA TANULÓKAT. A BÍRÓSÁG DECEMBERBEN KIMONDTA, HOGY EZ A MAGATARTÁS JOGELLENES, AZ ÍTÉLET AZONBAN MÉG NEM JOGERŐS.

MÁSİK JELENSÉG, MIKOR A SZÜLŐK MÁR NEM IS ABBA AZ ISKOLÁBA VISZIK A GYEREKÜKET, MELYRŐL ISMERT, HOGY TÖBBSÉGÉBEN CIGÁNY TANULÓK JÁRNAK ODA. AZ INTÉZMÉNYI SZÉTVÁLASZTÁS VAGY A TÁRSADALMI ELKÜLÖNÜLÉS CSAK TOVÁBB RONTJA AZ ADOTT ISKOLÁBA, OSZTÁLYBA JÁRÓ ROMA TANULÓK LEHETŐSÉGEIT. AZ ILYEN OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN KIMUTATTÁK, HOGY MINÉL NAGYOBB A ROMA TANULÓK ARÁNYA, ANNÁL ROSSZABBÁK A KOMPETENCIA TESZTEK EREDMÉNYEI. EZZEL ÖSSZEFÜGGÉSben HAVAS-LISKÓ ARRÁ IS FELHÍVTA A FIGYELMET, HOGY MINÉL TÖBB CIGÁNY TANULÓ VAN EGY OSZTÁLYBAN, ANNÁL VALÓSZÍNŰBB, HOGY AZ ADOTT OSZTÁLY FELZÁRKÓZTATÓ, VAGY GYÓGYPEDAGÓGIAI JELLEGŰ.

A ROMA TÖBBSÉGŰ OSZTÁLYOKNAK A TANULÓI ÖSSZETÉTEL ALAPJÁN (ÉS NEM A TÉNYLEGES TANULÁSI KÉPESSÉGEK FIGYELEMBE VÉTELÉVEL) TÖRTÉNŐ ILYEN TÍPUSÚ BESOROLÁSA SÚLYOS HÁTRÁNYT

⁴¹ Uo. Forray R.

⁴² Havas Gábor-Liskó Ilona. Szegregáció a roma tanulók általános iskolai oktatásában. In Biztos kezdet honlapja. 2004 Hozzáférés:

http://www.biztoskezdet.hu/uploads/attachments/havas_lisko_szegregacio_altalanos.pdf Letöltés: 2013.01.07

⁴³ Uo. Papp Z.

⁴⁴ Gyöngyöspatán jogellenesen különítik el a cigány gyerekeket az iskolában. MTI. In inforádió.2012.

Hozzáférés: <http://inforadio.hu/hir/belfold/hir-534125> Letöltés: 2013.01.07

JELENT A JOBB EREDMÉNYEK ELÉRÉSÉRE IS KÉPES TANULÓK SZÁMÁRA. NEM TUDNAK OLYAN ÜTEMBEN HALADNI, OLYAN SZINTRE FEJLŐDNI, MINT A VELÜK EGYÉBKÉNT AZONOS KÉPESSÉGŰ, DE MAGASABB SZÍNVONALÚ KÉPZÉSBEN RÉSZESÜLŐ TANULÓK. ÍGY TEHETSÉGÜK GYAKRAN REJTVE MARAD. ENNEK MEGELŐZÉSÉBEN FONTOS SZEREP HÁRUL MAGÁRA AZ INTÉZMÉNYRENDSZERRE, DE NAGY A PEDAGÓGUS FELELŐSSÉGE IS, HOGY ÉSZREVEGYE A TANULÓK KÖZTI KÜLÖNBSÉGEKET, ÉS OKTATÓ, NEVELŐ MUNKÁJÁBAN ERRE FIGYELEMMEL LEGYEN.

ÖSSZEFOGLALÁS

ÁTTEKINTVE AZ EDDIGI KUTATÁSOKAT ELMONDHATÓ, HOGY MÉG MINDIG EGY HELYBEN TOPOROG A ROMA TANULÓK ISKOLAI TELJESÍTMÉNYÉT JELENTŐS MÉRTÉKBEN JAVÍTÓ PROGRAMOK KIDOLGOZÁSÁNAK ÉS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ÜGYE. A KOMPETENCIA FELMÉRÉSEK EREDMÉNYEIN A ROMA ÉS NEM ROMA TANULÓK KÖZTI KÜLÖNBSÉGEK FELTŰNŐEK, MELYEK AZONBAN NEM SZÁRMAZÁSBELI KÜLÖNBSÉGEKBŐL, HANEM A TÁRSADALMI HÁTTÉR ELTÉRÉSÉBŐL FAKADNAK. A SZEGÉNYSÉG, A SZÜLŐK ISKOLÁZATLANSÁGA ÉS AZ ELŐÍTÉLETESSÉG MIND NEGATÍV HATÁSSAL VAN A ROMA GYEREKEKRE. A PROBLÉMÁK MÁR AZ ÓVODÁBAN KIÜTKÖZNEK, ÉS AZ ISKOLÁBA LÉPÉSSSEL CSAK FOKOZÓDNAK. A TOVÁBB TANULÁS VESZÉLYBE KERÜL, MELY ALULISKOLÁZOTTSÁGHOZ ÉS VÉGÜL MUNKANÉLKÜLISÉGHEZ VEZET. ÍGY TEHÁT A PROBLÉMA ÚJRATERMELŐDIK. A ROMA TANULÓK ISKOLAI TELJESÍTMÉNYÉNEK JAVÍTÁSÁRA OLYAN KOMPLEX PROGRAMOKRA VAN TEHÁT SZÜKSÉG, MELYEK MINDEZEN TÉNYEZŐ FIGYELEMBE VÉTELÉVEL KÍVÁNNAK MEGOLDÁST KÍNÁLNI, KÜLÖNBEN A JELENLEGI HELYZET GYORS ÉS JELENTŐS JAVULÁSÁRA NEM LEHET SZÁMÍTANI.

FELHASZNÁLT IRODALOM

BASS LÁSZLÓ - DARVAS ÁGNES - FERGE ZSUZSA: A GYERMEKSZEGÉNYSÉG ELLENI NEMZETI PROGRAM KIMUNKÁLÁSA. A SZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK HELYZETÉNEK VÁLTOZÁSA 2001 ÉS 2006 KÖZÖTT - KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A GYERMEKES CSALÁDOKRA. IN: STRATÉGIAI KUTATÁSOK. 2006-2007. BUDAPEST. 7-38.

BIZTOS KEZDET: *A BIZTOS KEZDET PROGRAM HATÁSVIZSGÁLATA. KUTATÁSI ÖSSZEFOGLALÓ.*
HOZZÁFÉRÉS:

[HTTP://WWW.BIZTOSKEZDET.HU/UPLOADS/ATTACHMENTS/BK_HV_BEMENETI_MERES_JAV2010/OKT.PDF](http://www.biztoskezdet.hu/uploads/attachments/BK_HV_BEMENETI_MERES_JAV2010/OKT.PDF). [2013.01.06.]

ERŐSS - GÁRDOS. ELŐÍTÉLET-KUTATÁSOK BÍRÁLATÁHOZ. *EDUCATIO*, 2007/I. 17-37.

FARKAS PÉTER: *A ROMA TANULÓK ISKOLAI SIKERESSÉGÉNEK ÉS A ROMA KISEBBSÉG HELYZETÉNEK JAVÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ ESZKÖZÖK ÉS A NEMZETI FEJLESZTÉSI TERV.* IN OSZK HONLAPJA. 2002.

FORRAY R. KATALIN. *ÉLETUTAK-ISKOLAI PÁLYÁK. INTERJÚK CIGÁNY, ROMA FIATALOKKAL.* PÉCS. 2004.

HOZZÁFÉRÉS:

[HTTP://NEVTUD.BTK.PTE.HU/FILES/TINY_MCE/ROMOLOGIA/KIADVANYOK/GS13.PDF](http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/romologia/kiadvanyok/GS13.pdf)

[2013.01.07.]

GYÖNGYÖSPATÁN JOGELLENESEN KÜLÖNÍTİK EL A CIGÁNY GYEREKEKET AZ ISKOLÁBAN. MTI, 2012.

HOZZÁFÉRÉS: [HTTP://INFORADIO.HU/HIR/BELFOLD/HIR-534125](http://inforadio.hu/hir/belfold/hir-534125) [2013.01.07.]

HAVAS GÁBOR-LISKÓ ILONA. *SZEGREGÁCIÓ A ROMA TANULÓK ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁSÁBAN.*

HOZZÁFÉRÉS:

[HTTP://WWW.BIZTOSKEZDET.HU/UPLOADS/ATTACHMENTS/HAVAS_LISKO_SZEGREGACIO_ALTALANOS.PDF](http://www.biztoskezdet.hu/uploads/attachments/havas_lisko_szegregacio_altalanos.pdf) [2013.01.07.]

HAVAS GÁBOR - KEMÉNY ISTVÁN - LISKÓ ILONA. *CIGÁNY GYEREKEK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN.* OKTATÁSKUTATÓ INTÉZET. 2001.

HUSZ ILDIKÓ. ALACSONY VÉGZETTSÉG, SOK GYEREK? *DEMOGRÁFIA*, 2011. 54. ÉVF. 1. SZÁM 5-22.

KERTESI GÁBOR - KÉZDI GÁBOR. *A ROMA ÉS NEM ROMA TANULÓK TESZTEREDMÉNYEI KÖZTI KÜLÖNBSÉGEKRŐL ÉS E KÜLÖNBSÉGEK OKAIRÓL.* MTA. 2012.

KERTESI, GÁBOR - KÉZDI, GÁBOR. *A ROMA ÉS NEM ROMA FIATALOK KÖZÉPISKOLAI TOVÁBBTANULÁSA.* IN KOLOSI - TÓTH (SZERK.). *TÁRSADALMI RIPIORT 2008.* TÁRKI.

PAPP Z. ATTILA. *IDŐSOROS ROMA TANULÓI ARÁNYOK ÉS KIHATÁSUK A KOMPETENCIAEREDMÉNYEKRE.* IN PRO MINORITATE. 2011.

HOZZÁFÉRÉS:

[HTTP://WWW.PROMINORITATE.HU/FOLYOIRATOK/2011/PROMINO11-3-08-PAPP.PDF](http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2011/PROMINO11-3-08-PAPP.PDF)

[2013.01.06.]

NEMESNÉ KIS SZILVIA. *CIGÁNY TANULÓK ANYANYELVI NEVELÉSÉNEK NYITOTT KÉRDÉSEI*. IN ANYANYELV PEDAGÓGIA. 2008/2. HOZZÁFÉRÉS: [HTTP://WWW.ANYANYELV-PEDAGOGIA.HU/CIKKEK.PHP?ID=49](http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=49) [2013.03.26.]